

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет “Запорізька політехніка”
Юридичний факультет
Кафедра “Політологія та загальноправові дисципліни”

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання кваліфікаційної роботи
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми “Політологія”,
спеціальності 052 “Політологія”

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми “Політологія”, спеціальності 052 “Політологія” / Уклад.: Кириченко Юрій, Посто́л Олена. Запоріжжя: НУ “Запорізька політехніка”, 2025. 43 с.

Укладачі:

1. КИРИЧЕНКО Юрій – завідувач кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”, доктор юридичних наук, професор;
2. ПОСТОЛ Олена – професор кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”, доктор політичних наук, професор.

Рецензенти:

БУКАНОВ Григорій – доктор наук з державного управління, кандидат політичних наук, професор, професор кафедри «Конституційне, адміністративне та трудове право» НУ «Запорізька політехніка»;

АРАБАДЖИЄВ Дмитро – доктор політичних наук, професор, начальник науково-дослідної частини Запорізького національного університету.

Затверджено на засіданні кафедри
“Політологія та загальноправові дисципліни”
Національного університету
“Запорізька політехніка”,
протокол від 28 серпня 2025, № 2

Рекомендовано до видання науково-
методичною радою юридичного факультету
Національного університету
“Запорізька політехніка”,
протокол від 29 серпня 2025, № 1

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Загальні положення.....	4
2. Права та обов'язки суб'єктів виконання кваліфікаційної роботи.....	7
3. Вибір і затвердження теми кваліфікаційної роботи.....	12
4. Порядок виконання кваліфікаційної роботи.....	14
5. Структура кваліфікаційної роботи.....	15
6. Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи.....	21
7. Допуск до публічного захисту кваліфікаційної роботи. Протидія академічного плагіату.....	26
8. Порядок проведення публічного захисту кваліфікаційної роботи.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Метою методичних рекомендацій є надання практичної допомоги здобувачам вищої освіти спеціальності 052 “Політологія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти про виконання кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота призначена для об’єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові завдання діяльності, які, в основному, віднесені до організаційної та управлінської виробничих функцій.

Загальні вимоги до побудови, викладення та оформлення кваліфікаційної роботи розроблені відповідно до ДСТУ 8302:2015 “Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання”.

У процесі підготовки кваліфікаційної роботи здобувачі вищої освіти розвивають аналітичне, критичне та логічне мислення, набувають навичок дослідницької роботи, демонструють рівень своєї фахової підготовки, що є певним звітом за весь період навчання.

Кваліфікаційна робота має бути актуальною і спрямованою на вирішення нагальних проблем у політичній галузі. Вона виконується на завершальному етапі навчання та захищається на засіданні Державної екзаменаційної комісії (далі - ДЕК).

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи визначають загальні вимоги до етапів підготовки, змісту, структури, оформлення кваліфікаційної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми “Політологія” спеціальності 052 “Політологія” Національного університету “Запорізька політехніка”.

1.2. Дані рекомендації підготовлені з урахуванням вимог Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність” та у відповідності до програмних компетентностей окреслених в освітній професійній програмі “Політологія”, а також згідно Положення про організацію освітнього процесу в НУ “Запорізька політехніка”, Кодексу академічної доброчесності НУ “Запорізька політехніка”, Положення про перевірку в НУ “Запорізька політехніка” кваліфікаційних робіт (дипломних робіт/проектів) здобувачів вищої освіти на наявність ознак академічного плагіату

1.3. Кваліфікаційна робота – це вид науково-дослідної роботи, який має виключно індивідуальний характер, що дає можливість виявити ступінь та рівень наукової підготовки здобувача вищої освіти спеціальності 052 “Політологія”.

1.4. Кваліфікаційна робота передбачена освітньо-професійною програмою “Політологія”, навчальним планом, завершує підготовку здобувачів вищої освіти в Університеті та має засвідчити професійну зрілість випускника, виявити його спеціальну та загальнонаукову підготовку, вміння застосовувати здобуті в Університеті знання для розв’язання науково-практичних завдань, здатність до проведення досліджень, систематизації та свідомого засвоєння знань, наявність в її автора навичок наукової роботи.

1.5. До виконання кваліфікаційної роботи, які передбачають її публічний захист як форму атестації, залучаються всі здобувачі вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою “Політологія” для здобуття освітнього ступеня “магістр”, за умови виконання ними всіх вимог навчального плану.

1.6. До публічного захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які в визначений термін виконали кваліфікаційну роботу і успішно пройшли попередній захист на кафедрі “Політологія та загальноправові дисципліни”. Списки здобувачів вищої освіти, які допущені до захисту кваліфікаційної роботи, подаються до ДЕК.

1.7. Кваліфікаційна робота спрямована на те, щоб довести ДЕК, що її автор повністю сформувався як фахівець відповідного освітньо-професійного рівня. Для цього здобувач вищої освіти має в тексті роботи підкреслити свій особистий внесок та ступінь самостійності, обґрунтувати використані методи досліджень та достовірність отриманих результатів. Таким чином, кваліфікаційна робота повинна співпадати як по змісту, так і по формі, доповіді та презентації під час виступу перед ДЕК.

1.8. Кваліфікаційна робота має відповідати таким вимогам:

- актуальність теми;
- відповідність її сучасному стану й перспективам розвитку політологічної науки;
- самостійність наукових пошуків здобувача вищої освіти;
- окресленість наукового апарату (формування мети, об’єкту, предмету і завдань дослідження, вибору методів та інструментарію досліджень, практичне значення тощо);
- глибина й повнота аналізу наукової літератури з теми дослідження;
- змістовність;
- логічність викладу матеріалу;
- достовірність отриманих результатів;
- аргументованість і конкретність висновків і рекомендацій;
- грамотність і науковий стиль викладу матеріалу.

1.9. Кваліфікаційна робота – це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в межах нормативної та варіативної складових освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 052 “Політологія”.

Кваліфікаційна робота демонструє:

- якість засвоєних знань з освітньо-професійної програми “Політологія”;
- здатність самостійного осмислення проблеми, її творчого дослідження;
- здатність визначати актуальність, мету та задачі дослідження;
- здатність застосовувати сучасні методи для отримання та аналізу емпіричних даних;
- уміння збирати, аналізувати та систематизувати нормативно-правові акти, наукові джерела, вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних

інформаційних технологій;

- уміння оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог.

1.10. Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- систематизація закріплення та застосування теоретичних і практичних знань із фаху для виконання робіт науково-дослідницького характеру;

- закріплення здобутих знань на основі адаптації моделей, методологічних підходів, практичного досвіду до умов реальної аналітики процесів, що відбуваються у політичній галузі України;

- оцінка розвитку політичної сфери України, пошук шляхів удосконалення її функціонування, адаптації до сучасних умов.

1.11. Виконання і публічний захист кваліфікаційної роботи здійснюється українською мовою.

1.12. Відповідно до вимог освітньо-професійної програми “Політологія”, під час виконання кваліфікаційної роботи здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати набуття компетентностей, передбачених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 052 “Політологія” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти:

Загальні компетентності	
ЗК 01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 02	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК03	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК04	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК05	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного і демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК 01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК 02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК 03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК 04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
СК 05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК07	Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
СК08	Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
СК09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців.

У ході виконання кваліфікаційної роботи здобувачі вищої освіти повинні отримати наступні програмні результати навчання:

ПРН 08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично дослідницький апарат сучасної політичної науки.
ПРН 09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
ПРН15	Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
ПРН16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

1.13. Організаційно процес виконання кваліфікаційної роботи складається з таких етапів:

- підготовчий, який полягає у виборі здобувачем вищої освіти теми та отримання індивідуального завдання від наукового керівника щодо питань, які необхідно розв'язати (ознайомлення зі станом проблеми, добір фактичного матеріалу, проведення необхідних досліджень тощо);

- основний, який починається одразу після затвердження теми кваліфікаційної роботи та отримання консультацій і завершується за 30 днів до початку роботи ДЕК. На цьому етапі кваліфікаційна робота повинна бути повністю виконана, перевірена науковим керівником та пройти попередній

захист на кафедрі “Політологія та загальноправові дисципліни”;

- завершальний, який передбачає отримання відгуку наукового керівника, рецензії на кваліфікаційну роботу, рішення кафедри про допуск до захисту, подання кваліфікаційної роботи до ДЕК, публічний захист кваліфікаційної роботи на відкритому засіданні ДЕК.

2. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ СУБ'ЄКТІВ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Здобувач вищої освіти, який виконує кваліфікаційну роботу, має право:

- вибирати тему кваліфікаційної роботи із запропонованих кафедрою “Політологія та загальноправові дисципліни” переліку тем кваліфікаційних робіт або запропонувати власну тему роботи з обґрунтуванням її доцільності та актуальності;

- працювати над змістом кваліфікаційної роботи в аудиторії, обладнаній комп'ютерною технікою, необхідним наочним приладдям, довідковою літературою тощо;

- отримувати методичні рекомендації до виконання та оформлення складових елементів кваліфікаційної роботи;

- користуватися інформаційною базою кафедри для проведення наукових досліджень за темою кваліфікаційної роботи;

- отримувати консультації наукового керівника кваліфікаційної роботи;

- самостійно вибирати варіанти розв'язання завдань кваліфікаційної роботи;

- звертатися в усній або письмовій формі до голови ДЕК, керівництва факультету та університету зі скаргами щодо порушення його прав.

2.2. Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- своєчасно обрати тему кваліфікаційної роботи та отримати конкретні завдання від наукового керівника на добір та опрацювання необхідних матеріалів. Якщо здобувач вищої освіти не обрав тему, завідувач кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” закріплює тему кваліфікаційної роботи на власний розсуд;

- скласти та узгодити з науковим керівником календарний план виконання кваліфікаційної роботи з урахуванням трудомісткості розділів;

- регулярно, не менше одного разу на два тижні, інформувати наукового керівника про стан виконання кваліфікаційної роботи відповідно до календарного плану, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;

- самостійно виконувати кваліфікаційну роботу;

- дотримуватися академічної доброчесності, зокрема недопущення академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації;

- при розробці питань урахувувати сучасні досягнення науки і техніки, використовувати передові методики наукових та експериментальних

досліджень, приймати оптимальні рішення із застосуванням системного підходу;

- використовувати сучасні комп'ютерні технології;
- відповідати за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків, якість оформлення кваліфікаційної роботи, її відповідність методичним рекомендаціям, нормативним документам та стандартам вищої освіти;
- дотримуватися календарного плану виконання кваліфікаційної роботи, своєчасно й адекватно реагувати на зауваження та рекомендації наукового керівника кваліфікаційної роботи;
- Подати кваліфікаційну роботу науковому керівнику у встановлений термін для перевірки і після усунення недоліків повернути для отримання його відгуку;
- надати кваліфікаційну роботу для перевірки нормоконтролеру;
- особисто подати кваліфікаційну роботу, яку підписав завідувач кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” разом з письмовим відгуком наукового керівника, рецензенту.
- ознайомитися зі змістом відгуку наукового керівника і рецензії та підготувати (у разі необхідності) аргументовані відповіді на їх зауваження під час публічного захисту кваліфікаційної роботи. Вносити будь-які зміни або виправлення в кваліфікаційну роботу після отримання відгуку наукового керівника та рецензії забороняється;
- подати кваліфікаційну роботу на кафедру “Політологія та загальноправові дисципліни” для попереднього захисту не пізніше за 30 днів до початку роботи ДЕК;
- Подати кваліфікаційну роботу у встановлений термін до публічного захисту в ДЕК;
- своєчасно прибути на публічний захист кваліфікаційної роботи або попередити завідувача кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” та голову ДЕК про неможливість бути присутнім на публічному захисті кваліфікаційної роботи із зазначенням причин і наданням відповідних документів, які засвідчують їх поважність. У разі відсутності таких документів ДЕК може бути прийнято рішення про неатестацію його як такого, що не з'явився на публічний захист кваліфікаційної роботи без поважних причин, з подальшим відрахуванням з університету.

Якщо здобувач вищої освіти не мав змоги заздалегідь попередити про неможливість своєї присутності на публічному захисті кваліфікаційної роботи, але в період роботи ДЕК надав необхідні виправдні документи, ДЕК може перенести дату публічного захисту кваліфікаційної роботи.

2.3. Для керівництва кваліфікаційної роботи призначається науково-педагогічний працівник кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи має право:

- розробляти теми кваліфікаційних робіт, подати їх на затвердження на засіданні кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”, а після оприлюднення тематики надавати здобувачам вищої освіти необхідні

консультації;

- Надавати рекомендації здобувачу вищої освіти щодо опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо за темою кваліфікаційної роботи;

- Надавати допомогу під час підготовки скласти календарного плану виконання кваліфікаційної роботи, затверджувати його та контролювати реалізацію. У разі суттєвих порушень, які можуть призвести до зриву встановлених термінів подання кваліфікаційної роботи до ДЕК, інформувати завідувача кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” для прийняття відповідних заходів, зокрема й рішення про недопущення кваліфікаційної роботи до публічного захисту;

- здійснювати загальне керівництво кваліфікаційною роботою і нести відповідальність за наявність у роботі помилок системного характеру. У разі невиконання здобувачем вищої освіти його рекомендацій щодо виправлення таких помилок, зазначає це у відгуку;

- час, відведений на наукове керівництво кваліфікаційною роботою, використовувати для систематичних (не менше одного разу на два тижні) співбесід, на яких здобувач вищої освіти інформує про стан виконання кваліфікаційної роботи, обговорюються можливі варіанти рішень, конкретизуються окремі пункти завдання тощо; для перевірки виконаної роботи (частинами або загалом);

- готувати відгук із характеристикою діяльності здобувача вищої освіти під час виконання кваліфікаційної роботи та нести відповідальність за його об’єктивність;

- готувати здобувачі вищої освіти до публічного захисту кваліфікаційної роботи;

2.4. Науковий керівник кваліфікаційної роботи має такі обов'язки:

- своєчасно і якісно розробити тематику кваліфікаційних робіт з урахуванням наукової роботи здобувачів вищої освіти, зроблених раніше висновків та рекомендацій ДЕК;

- рекомендувати інформаційні джерела та надавати методичні рекомендації з приводу їх використання;

- узгоджувати із здобувачами вищої освіти завдання, структуру та календарний план виконання кваліфікаційних робіт;

- рекомендувати методики проведення експериментів і моделювання (якщо такі передбачені завданням);

- здійснювати безпосереднє і систематичне керівництво розробкою всіх питань кваліфікаційної роботи, розвиваючи при цьому у здобувача вищої освіти навички самостійної роботи, творчі здібності та ініціативу;

- консультивати здобувача вищої освіти з питань, що виходять за межі навчальних дисциплін;

- здійснювати систематичну перевірку дотримання календарного плану виконання кваліфікаційної роботи;

- перевіряти кваліфікаційну роботу з метою недопущення грубих помилок, які можуть привести до невиконання завдань, збільшення обсягу

тощо.

- контролювати відповідність змісту та оформлення кваліфікаційної роботи завданням, вимогам ДСТУ та іншим нормативно-правовим актам України;
- підписати кваліфікаційну роботу, скласти відгук з характеристикою роботи здобувача вищої освіти.

За необхідності допускається корекція теми кваліфікаційної роботи та зміна наукового керівника. Ці питання вирішуються на засіданні кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” і затверджуються на вченій раді факультету не пізніше ніж за 2 місяці до терміну подання кваліфікаційної роботи до публічного захисту.

2.5. Виконана кваліфікаційна робота подається на перевірку науковому керівнику кваліфікаційної роботи для перевірки й підпису. Після цього, роботу перевіряє нормоконтролер, який ставить підпис та допускає роботу до публічного захисту. У разі невиконання вимог, викладених у методичних рекомендаціях та недодержання загальних стандартів, кваліфікаційна робота до публічного захисту не допускається.

2.6. Нормоконтроль - завершальний етап підготовки кваліфікаційної роботи, що здійснюється перед її попереднім захистом.

Основні обов'язки нормоконтролера:

- перевірка кваліфікаційної роботи на дотримання норм та вимог її підготовки;
- перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат;
- перевірка правильності оформлення кваліфікаційної роботи;
- проведення аналізу виявлених при нормоконтролі помилок;
- інформування здобувачів вищої освіти та наукового керівника кваліфікаційної роботи про результати перевірки.

Основна мета нормоконтролю – перевірка якості оформлення кваліфікаційних робіт, які розроблені відповідно до ДСТУ “Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення”. Для бібліографічного опису джерел використані чинні стандарти з бібліотечної та видавничої справи: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”, ДСТУ 8302:2015 “Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання”.

Кваліфікаційна робота подається на нормоконтроль за місяць до публічного захисту. У випадку недодержання часових рамок вона може бути не допущена до публічного захисту.

2.7. Рецензент призначається зі складу науково-педагогічних працівників інших закладів вищої освіти, представників державних і недержавних підприємств, установ, організацій, фахова кваліфікація яких відповідає спеціальності 052 “Політологія”.

Рецензент кваліфікаційної роботи має:

- отримати від здобувача вищої освіти роботу для рецензування;

- ознайомитися зі змістом роботи протягом трьох днів;
- підготувати рецензію у друкованому вигляді та передати її на кафедру “Політологія та загальноправові дисципліни”.

3. ВИБІР І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Орієнтовні теми кваліфікаційних робіт розробляються науково-педагогічними працівниками кожного навчального року і затверджуються на засіданні кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”. На кафедрі повинні бути створенні всі умови для своєчасного ознайомлення здобувачів вищої освіти із тематикою кваліфікаційних робіт, надати здобувачам вищої освіти необхідну допомогу у виборі теми, яка відповідає їх інтересам та можливостям.

3.2. Теми кваліфікаційних робіт формуються відповідно до напрямів науково-дослідної тематики кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” та повинні бути проблемними, актуальними, відповідати політичній ситуації в державі на момент написання кваліфікаційної роботи і тісно пов’язані з вирішенням практичних фахових завдань. Назва кваліфікаційної роботи має бути стислою, конкретною, чіткою, відповідати суті досліджуваної проблеми, предмету дослідження і змісту виконаної роботи. У назві не допускається використання не загальноприйнятих скорочень (аббревіатур), не бажано використовувати ускладнену, узагальнювальну чи псевдонаукову термінологію.

3.3. Вибір теми кваліфікаційної роботи здійснюється здобувачами вищої освіти самостійно із запропонованого кафедрою переліку. Здобувач вищої освіти може самостійно запропонувати тему кваліфікаційної роботи. У цьому разі він обов’язково повинен написати заяву на ім’я завідувача кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”, у якій необхідно вказати назву обраної теми кваліфікаційної роботи та обґрунтувати її вибір. Без погодження з кафедрою вільний вибір теми кваліфікаційної роботи не дозволяється.

У заяві вказується назва теми і повна назва об’єкта дослідження. Заява також є підставою для призначення наукового керівника кваліфікаційної роботи. Зразок заяви про затвердження теми кваліфікаційної роботи та призначення наукового керівника наведений в Додатку А.

Орієнтовний перелік тем кваліфікаційних робіт

1. Держава як основний інститут політичної системи України.
2. Місцеве самоврядування як елемент політичної системи України.
3. Громадянське суспільство як основа політичної системи України.
4. Проблеми етнічної політики в країнах Європейського Союзу.
5. Інформаційна політика України в умовах російсько-української війни.
6. Політичні трансформації сучасного українського суспільства.
7. Розвиток політичних партій в Україні.
8. Інформаційні війни сучасності: засоби та механізми ведення.

9. Виборчі технології в Україні.
10. Популізм у політичному дискурсі.
11. Іміджева політика України.
12. Гібридна війна як новітня форма глобального протистояння.
13. Місце та роль президента в системі органів державної влади України.
14. Міжнародний імідж України в умовах російсько-української війни.
15. Регіональна політика в Україні: децентралізація та розвиток регіонів.
16. Цифрові технології в політичних процесах України.
17. Актуальні проблеми становлення та розвитку парламентаризму в країнах Європейського Союзу.
18. Вступ України до НАТО: політико-правовий механізм.
19. Технології політичних маніпуляцій за різних типів політичного режиму.
20. Трансформація інформаційної політики України з часів незалежності до сьогодення.
21. Еволюція застосування політичних технологій в Україні.
22. Механізм реалізації та розвитку антикорупційної політики в країнах Європейського Союзу.
23. Зарубіжний досвід впровадження програм та моделей молодіжної політики.
24. Роль виборчих технологій у сучасному політичному процесі.
25. Розвиток парламентаризму в Україні.
26. Україна в геополітичних концепціях сучасності.
27. Політична воля як чинник врегулювання політичних конфліктів.
28. Неолібералізм як ідейно-політичний феномен.
29. Інтернет як засіб політичної комунікації: сутність та особливості.
30. Місце та роль партії влади в політичному житті: світовий досвід та українські реалії.
31. Міжнародні інтеграційні об'єднання в умовах глобального світового господарства.
32. Кібербезпека в сучасному політичному світі: поняття, проблеми та перспективи.
33. Роль діаспор в політичній системі України.
34. Комунікативна складова політичної влади.
35. Сучасні засоби забезпечення політичної стабільності.
36. Політична культура українського суспільства.
37. Управління політичними конфліктами в сучасних реаліях.
38. Європейські моделі демократії: досвід для України.

4. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Перелік і послідовність основних етапів виконання і захисту кваліфікаційної роботи:

1.	Вибір та затвердження теми кваліфікаційної теми
2.	Підбір інформаційних джерел та літературних джерел
3.	Розроблення гіпотези та визначення методики дослідження
4.	Розширення, доповнення даних, їх уточнення й конкретизація
5.	Викладання матеріалів і результатів дослідження
6.	Формування висновків і пропозицій
7.	Усунення зауважень, наданих науковим керівником
8.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі для попереднього захисту
9.	Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат
10.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи (за потреби)
11.	Написання доповіді для захисту кваліфікаційної роботи
12.	Публічний захист кваліфікаційної роботи

4.2. Приступаючи до виконання кваліфікаційної роботи, здобувач вищої освіти отримує від наукового керівника завдання на її виконання, у якому обумовлюється коло проблем та джерел, які необхідно вивчити. Крім того, уточнюються цілі, методи дослідження, а також визначається перелік основних питань, що підлягають розробці з можливістю практичного використання матеріалів. У завданні наводиться графік і терміни виконання основних розділів та усїєї кваліфікаційної роботи в цілому.

Організація виконання більшості етапів кваліфікаційної роботи має індивідуальний характер та погоджується здобувачем вищої освіти з науковим керівником. Здобувач вищої освіти приступає до викладення розділів кваліфікаційної роботи при накопиченні відповідного матеріалу. Перед складанням текстової частини рекомендується погодити вихідні матеріали з науковим керівником з точки зору їх повноти та якості.

4.3. Після підготовки кожного елемента кваліфікаційної роботи здобувачу вищої освіти рекомендується подати його на перевірку науковому керівнику для ознайомлення та приведення змісту викладених матеріалів у відповідність з існуючими вимогами.

Отримані від наукового керівника кваліфікаційної роботи зауваження усуваються здобувачем вищої освіти в обумовлені терміни.

4.4. Кваліфікаційні роботи пропонується вести в такій послідовності:

- аналітичний огляд (пошук джерел, їх вивчення, конспектування, написання огляду);
- експериментальний огляд (постановка задачі, розробка, модифікація або вивчення існуючої проблеми, проведення дослідження);
- теоретичний огляд (постановка задачі);
- аналіз та інтерпретація результатів;

- оцінка їх похибок і достовірності;
- написання та оформлення кваліфікаційної роботи, доповіді, презентації до неї.

5. СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Структурна частина роботи	
Титульний аркуш	
Завдання на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти	
Реферат	
Перелік умовних позначень та скорочень	
Зміст	
Вступ	
Теоретичний розділ	
Аналітико-дослідницький розділ	
Проектно-рекомендаційний розділ (оптимізаційний)	
Висновки	
Список використаних джерел	
Додатки	

5.1. **Титульний аркуш** є першою сторінкою кваліфікаційної роботи і оформлюється відповідно до вимог, встановлених закладом вищої освіти.

5.2. **Завдання на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти** складається здобувачем вищої освіти разом із науковим керівником, підписується та затверджується завідувачем кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”.

5.3. **Реферат** призначений для ознайомлення зі змістом та основними результатами наукового дослідження. Він має бути стислим, інформативним і містити відомості, що дозволяють прийняти рішення про доцільність та обґрунтованість кваліфікаційної роботи.

У рефераті зазначаються:

- структура та обсяг кваліфікаційної роботи;
- актуальність теми дослідження;
- мета дослідження;
- об’єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- наукова новизна одержаних результатів;
- практичне значення одержаних результатів.

5.4. **Перелік умовних позначень і скорочень** – це окремий список специфічних термінів, скорочень, символів, позначень, які використовуються в кваліфікаційній роботі. Перелік варто друкувати у дві колонки:

Перелік умовних позначень та скорочень	
Скорочення за абеткою	Детальне розшифрування

Якщо в кваліфікаційній роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення повторюються менше трьох разів, перелік не складають, їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

5.5. Зміст кваліфікаційної роботи відображається в плані, розробленому за допомогою наукового керівника. Зміст (план) розміщують безпосередньо після переліку умовних скорочень, починаючи з нової сторінки. Зміст охоплює: вступ; послідовно перелічені назви усіх розділів, підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Навпроти кожної позиції проставляються номери сторінок, які вказують на початок викладення матеріалу. У вступі розкривається сутність і стан наукової проблеми (завдання) та її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

5.6. У вступі подають загальну характеристику кваліфікаційної роботи в такій послідовності:

- **Актуальність теми дослідження** – на основі критичного аналізу відомих шляхів вирішення проблеми чітко й аргументовано обґрунтовують актуальність і доцільність кваліфікаційної роботи для розвитку політичної науки.

- **Мета і завдання дослідження** – формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для її досягнення. Не варто формулювати мету, починаючи зі слів «дослідження..», «вивчення..», «аналіз..», тому що вони вказують на засіб досягнення, а не на неї саму. Мета дослідження – це очікуваний кінцевий результат, визначає стратегію і тактику дослідження, загальну його спрямованість і логіку.

Приклади формулювання мети дослідження:

- обґрунтування теоретико-методологічних положень і розробка науково-практичних рекомендацій щодо розвитку конкурентного середовища та підвищення конкурентоспроможності політичних партій за умов інтенсифікації конкуренції;

- розробка теоретичних положень і методичних рекомендацій щодо організації та функціонування політичної системи в Україні.

Для досягнення мети формулюється послідовність відносно самостійних завдань, кожне з яких стосується конкретного аспекту теми кваліфікаційної роботи і підпорядковані меті. Зазвичай завдання відповідають плану кваліфікаційної роботи та подаються у вигляді переліку: *проаналізувати...; розробити...; узагальнити...; виявити...; обґрунтувати...; довести...; встановити...; в'яснити...; визначити... тощо.*

5.7. **Об'єкт і предмет дослідження** обираються залежно від мети кваліфікаційної роботи. Об'єкт дослідження – це вся сукупність відносин, яка слугує джерелом інформації для дослідження або це явище, процес, що породжує проблему і прагне вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Це лише суттєві зв'язки та відносини, властивості, аспекти, функції, які є визначальними для даного дослідження. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення, тобто як категорії

наукового процесу вони співвідносяться між собою як загальне і часткове, предмет визначає тему дослідження.

5.8. Методи дослідження – подають перелік використаного наукового інструментарію дослідження (опис, вимірювання, порівняння, експеримент, спостереження, моделювання, аналогія, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, пояснення, мислений експеримент, сходження від абстрактного до конкретного, аксіоматичний, системно-структурний тощо). Перераховувати їх треба відповідно до змісту кваліфікаційної роботи, коротко відзначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Наукова новизна отриманих результатів – коротко викладають нові наукові положення (рішення), запропоновані здобувачем вищої освіти особисто. Виділяють три ступеня наукової новизни результатів дослідження:

- принципово нові в певній галузі знання (*вперше здійснено..., розроблено..., визначено..., формалізовано...* тощо);
- науковий результат розширює або доповнює відомі теоретичні чи практичні положення, вносить у них нові елементи (*удосконалено...* тощо);
- науковий результат конкретизує, уточнює відомі положення, поширює відомий метод на новий клас об'єктів або явищ (*набуло подальшого розвитку...* тощо).

Науковий рівень роботи повинен відповідати освітньо-професійній програмі “Політологія” й свідчити про вміння автора самостійно здійснювати науковий пошук, визначати професійні завдання та добирати оптимальні методи і прийоми їх виконання.

5.9. Практичне значення отриманих результатів – висвітлюють результати практичного застосування отриманих результатів або рекомендацій щодо їх використання. Необхідно коротко повідомити про впровадження результатів досліджень, назвавши організації, в яких здійснена реалізація, форми реалізації і реквізити відповідних документів. Упровадження варто оформити актом або довідкою.

5.10. Структура та обсяг кваліфікаційної роботи – наводиться перелік структурних елементів роботи, її загальний обсяг, зокрема обсяг основного тексту (без списку використаних джерел і додатків), кількість таблиць, додатків, кількість найменувань у списку використаних джерел.

5.11. Основну частину кваліфікаційної роботи викладають, поділяючи матеріал на розділи та підрозділи.

Основними розділами роботи є: теоретичний, аналітико-дослідницький, проектно-рекомендаційний. У кінці кожного розділу формулюються висновки обсягом 1-2 сторінки зі стислим викладенням наведених у ньому результатів наукових і прикладних досліджень.

У *теоретичному розділі* обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, надається огляд інформаційних джерел, нових розробок, опублікованих статистичних даних з посиланням на джерела, іншої інформації, пов'язаної з темою. На основі вивчення джерел розкриваються підходи різних авторів до вирішення проблеми, показується, в чому полягає подібність, а в чому – відмінність їх поглядів, а також обґрунтовуються власні погляди на

проблему, подається аналіз чинного законодавства України та інших нормативно-правових актів, довідкової бази за досліджуваною проблемою. Розкривається власне розуміння цієї бази, обґрунтовуються необхідність і доцільність окремих документів. Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмета дослідження, методичні підходи повинні мати певні елементи наукової новизни, полемічності, ствердженої власної позиції щодо обраних методів дослідження, що дає змогу перейти в наступних розділах до реалізації конкретних заходів.

Обсяг першого розділу може становити до 25% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

Аналітико-дослідницький розділ, забезпечуючи логічну послідовність дослідження, має стати перехідним розділом і поєднати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи і певний методичний інструментарій.

Розділ присвячується інформаційно-описовому обґрунтуванню тематичної проблематики, у рамках якої представляється методологія і методика дослідження. Виходячи з логіки виконання кваліфікаційної роботи та її структурної побудови, цей розділ складає інформаційно-теоретична частина. Тут розкриваються сучасні погляди і підходи до вирішення досліджуваної проблеми у контексті конкретної ситуації у політичній діяльності. Доцільно показати розв'язувану проблему з використанням фактичних даних у тій чи іншій політичній сфері.

У цьому розділі рекомендується докладно зупинитися на висвітленні методичних аспектів теми дослідження, розглянути їх з різних позицій. Для цього доцільно провести огляд наукової літератури з методів дослідження, виявити розходження у основних підходах і поглядах на проблему, висвітлити головні теоретичні положення і практику діяльності конкретного політичного явища. При цьому можна проілюструвати свої зауваження статистичними даними і соціологічними опитуваннями, зведеними у таблиці, або іншими даними, представленими у формі графіків, схем, діаграм тощо. Опис, характеристика сучасного стану об'єкта дослідження, діагностування його діяльності щодо обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію. Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність політичних процесів, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів.

Аналіз проблеми повинен здійснюватися з урахуванням чинників позитивної та негативної дій. Якщо можливо, текст слід ілюструвати реальними документами, які обов'язково супроводжувати стислим коментарем.

Для виконання другого розділу здобувач вищої освіти має зібрати необхідні фактичні дані. Джерелом інформації є планові та фактичні показники діяльності, статистична звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної

інформації, які використовує здобувач вищої освіти під час стажування та переддипломної практики. Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких проводиться кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції.

Кожне дослідження повинне базуватися на основних закономірностях і принципах теорії та політичної практики, досягненнях наукової думки, обґрунтованих і систематизованих твердженнях, представляючи собою конкретизацію (а частіше – наслідок їх) стосовно об'єкту дослідження з необхідною аргументацією. Здобувач вищої освіти повинен грамотно оперувати поняттями і термінами політологічної термінології, поняттями і методами навчальних дисциплін, стежити за тим, щоб вузькоспеціальні терміни вживалися коректно.

Динаміку основних показників відслідковують за попередні 3-5 років, для оцінки впливу різних факторів, виявлення резервів – за плановими і фактичними даними за звітний рік чи фактичними даними за попередній рік.

У підсумку дослідження в межах аналітично-дослідницького розділу повинні бути виявлені можливі шляхи удосконалення політичних процесів, систем тощо.

Обсяг другого розділу може становити до 35% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

Завданням *проектно-рекомендаційного (оптимізаційного) розділу* є розробка конкретних рекомендацій, пропозицій, моделей управління, параметрами розвитку та діяльності політичної галузі (стратегія, процеси, консультативний проєкт, політичні системи, реструктуризація, проектування та ін.) на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також висновків проведеного у другому розділі дослідження.

У цій частині кваліфікаційної роботи наводять обґрунтування заходів щодо поліпшення діяльності об'єкта. Система заходів логічно впливає з теоретичної та аналітичної частин і спрямована на подолання суперечностей між реальним та бажаним станами об'єкта з урахуванням індивідуальних завдань, тобто конкретні заходи (пропозиції, рекомендації тощо) автора кваліфікаційної роботи повинні спрямовуватися на забезпечення показників політичних змін.

Детальні пропозиції з удосконалення діяльності установи мають відповідати напряму дослідження: кожна з розгорнутим обґрунтуванням, у зв'язку і як наслідок висновків з аналізу, який проведено в другому розділі, відштовхуючись від виявлених проблем та недоліків.

Запропоновані удосконалення та інновації мають містити розрахунково-кількісне обґрунтування. Пропозиції щодо науково-практичного вирішення досліджуваної теми повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності й практичної втіленості.

Обсяг третього розділу може становити до 30% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

5.12. У висновках повинні міститися підсумки проведеного дослідження,

основні наукові та практичні результати, рекомендації щодо їх науково-практичного використання. Висновки формулюються відповідно до поставлених завдань. Для формулювання чітких висновків та ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження на наукових конференціях, семінарах, а також публікаціях у наукових виданнях.

Кожний висновок викладається у вигляді коротких тез чітко, зрозуміло, змістовно. Кількість висновків залежить від переліку питань, які викладені у кваліфікаційній роботі.

Рекомендації (пропозиції) повинні мати конкретний, практичний характер і бути повністю підтверджені результатами виконаної кваліфікаційної роботи.

Рекомендації та можливості їх впровадження у практичну діяльність варто підтвердити висновком підприємства, установи чи організації, за матеріалами яких виконувалась кваліфікаційна робота. Власні пропозиції щодо розв'язання проблемних питань відповідного об'єкта дослідження повинні корелюватися з висновками.

5.13. Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел та розміщується після висновків.

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів та бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв та ін. Завдяки цьому можна уникнути повторних перевірок, вставок пропущених відомостей.

Джерела треба розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, але нормативно-правові документи потрібно розташовувати на початку переліку посилань.

Список використаних джерел у кваліфікаційній роботі повинен налічувати не менш 50 джерел.

У перелік вносять усі використані джерела інформації: підручники, навчальні посібники, довідники, монографії, періодичні видання (журнали, газети), наукові статті, тези доповідей на науково-практичних конференціях, стандарти, каталоги, авторські свідоцтва, патенти, Інтернет-джерела тощо.

Забороняється цитування в тексті кваліфікаційної роботи та внесення до бібліографічних списків тих джерел, які опубліковані російською мовою в будь-якій країні, а також джерел іншими мовами, якщо вони опубліковані на території Російської Федерації та Білорусі.

5.17. Обсяг кваліфікаційної роботи без додатків та списку використаних джерел не повинен перевищувати 80-90 сторінок машинописного тексту.

До зазначеного обсягу в тому числі входить табличний та ілюстративний матеріал, кількість і склад якого в кожному конкретному випадку визначаються автором і науковим керівником. До обсягу не входить перелік використаних джерел та додатки.

6. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

6.1. Якщо кваліфікаційна робота містить крім текстової частин, малюнки, таблиці тощо, вони оформляють на окремих аркушах стандартного формату А4.

Кваліфікаційна робота подається у вигляді електронного документу у форматі Word 6.0 та подальших версій, а також у друкованій версії одного примірника на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210мм x 297мм) до тридцяти рядків на сторінці. При комп'ютерному наборі рекомендується використовувати шрифт Times New Roman розміром 14 пт з міжстроковим інтервалом 1,5.

Верхнє та нижнє поле дорівнює 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 10 мм. Робочою мовою кваліфікаційної роботи є українська (державна) мова.

Текст основної частини кваліфікаційної роботи поділяють на розділи та підрозділи. Заголовки структурних елементів кваліфікаційної роботи: “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ”, “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами у середині сторінки симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, вирівнюють по ширині сторінки. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Переноси слів у заголовках підрозділів не допускаються. Кожний розділ кваліфікаційної роботи необхідно починати з нової сторінки.

Відстань між заголовком і текстом, між заголовками розділу й підрозділу повинна дорівнювати 2 інтервалам (пропущений один рядок).

У середині розділів, підрозділів можуть бути наведені перерахування. Перед кожною позицією перерахування варто ставити тире, наприклад:

- політичні процеси;
- децентралізація;
- місцеве самоврядування.

При необхідності посилання в тексті документа на одне з перерахувань, перед кожною позицією перерахування варто ставити римські цифри, після якої ставиться крапка, а текст починається з великої букви. Для подальшої деталізації перерахувань необхідно використовувати арабські цифри, після яких ставиться дужка. Наприклад:

I. Типи децентралізації:

- 1) політична;
- 2) адміністративна;
- 3) фіскальна

II. Форми децентралізації:

- 1) деволуція;
- 2) делегування.

У кожному разі запис перерахувань пишеться малими літерами з абзацного відступу. Наприкінці кожного рядка перерахування, крім останньої, ставиться крапка з комою. Останній рядок перерахування повинен

закінчуватися крапкою.

У тексті документа, за винятком таблиць і малюнків, не допускаються:

- застосовувати математичний знак (–) перед негативними значеннями величин (варто писати слово «мінус»);
- застосовувати без числових значень математичні знаки, наприклад “>”, “<”, “=”, “№”, “%”. Варто писати “більше”, “менше”, “дорівнює”, а також “номер”, “відсоток”.

При необхідності застосування умовних позначок, зображень або знаків, не встановлених діючими стандартами, їх варто пояснювати в тексті або в переліку позначень.

При написанні кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти повинен посилається на цитовану літературу, або на ту літературу, звідки взято ідеї, висновки, задачі, питання, вивченню яких присвячена робота.

Посилання на літературу в тексті кваліфікаційної роботи розмішують відповідно до стандарту ДСТУ 8302:2015 “Інформація та документація. Бібліографічне посилання.

6.2. Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу слід наводити цитати. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз “так званий”;

- цитування повинно бути повним. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, усередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов’язково супроводжується посиланням на джерело;

- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

- якщо необхідно засвідчити позицію щодо окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

- коли автор кваліфікаційної роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виокремлення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є, наприклад: (курсив наш – К.Ю.), (підкреслено мною – К.Ю.),

(розбивка моя – К.Ю.)

6.3. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, малюнків, таблиць подають арабськими цифрами без знака “№”, тим же кеглем, яким і виконується кваліфікаційна робота.

Першою сторінкою кваліфікаційної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок кваліфікаційної роботи. На титульному аркуші, завданні до кваліфікаційної роботи, переліку умовних позначень та скорочень і змісті номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Усі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини кваліфікаційної роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати:

“1. ВСТУП” або “Розділ 6. ВИСНОВКИ”. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера ставлять крапку, потім друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу ставлять крапку, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

До загального обсягу кваліфікаційної роботи не входить список використаних джерел та додатки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають нумерації на загальних засадах.

6.4. Оформлення ілюстрацій.

Ілюструють кваліфікаційну роботу, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов’язаних із другорядними деталями тексту та запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших аспектів теми. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підписами).

Текстова частина (написи, пояснення) виконується 12 або 14 кеглем. Треба зазначити, що експлікація не замінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його.

Якщо тексту в схематичних малюнках дуже багато, то в цьому випадку допускається використання одиничного інтервалу між строками.

Основними видами ілюстративного матеріалу в кваліфікаційній роботі є: малюнок, схема, діаграма та графік. Ілюстрації позначають словом “Рис.” та нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Після позначення номера ставиться тире, а далі пишеться назва рисунку з великої літери.

Ілюстрації виконують переважно у чорно-білій кольоровій гамі. Напівтонові та кольорові ілюстрації дозволяється використовувати тільки у випадках, коли це потрібно з точки зору подання додаткової інформації, при

цьому їх розміщують у додатках.

Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією посередині аркушу. Якщо в кваліфікаційній роботі подано всього одну ілюстрацію, то її теж нумерують за загальними правилами. Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана із ілюстрацією, та де здобувачу вищої освіти треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виказу у круглих дужках “(див. рис. 3.1)” або зворот типу: “...як це видно з рисунка 3.1”, або “... як це показано на рисунку 3.1”.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення.

6.5. Оформлення таблиць.

Цифровий матеріал, як правило, оформляють у вигляді таблиць, які застосовують для кращої наочності та зручності порівняння показників. Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер таблиці складається з номеру розділу та порядкового номеру таблиці, розділені крапкою.

Назва таблиці відокремлюється від загального тексту 2 інтервалами (пропущений один рядок). Вона повинна відображати зміст таблиці, бути точною, короткою. Назву слід поміщати над таблицею посередині аркушу. На всі таблиці документа повинні бути приведені посилання в тексті документа. При посиланні слід писати слово “див. табл.” з вказівкою її номера. Заголовки граф і рядків таблиці слід писати з прописної букви, а підзаголовки граф – з рядкової букви, якщо вони складають одну пропозицію із заголовком або з прописної букви, якщо вони мають самостійне значення. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

Таблиці зліва, справа, зверху і знизу обмежують лініями. Розділяти заголовки і підзаголовки граф діагональними лініями не допускається. Горизонтальні та вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, допускається не проводити, якщо їх відсутність не заважає користуванню таблицею. Назва таблиці повинна бути відокремлена лінією від решти частини таблиці. Заголовки граф, як правило, записують паралельно рядкам таблиці. При необхідності допускається перпендикулярне розташування заголовків граф.

Висота рядків таблиці повинна бути не менше 8 мм. Якщо текст, який входить до таблиці занадто великий, то допускається оформлення його одиничним інтервалом, текстова частина виконується 12 або 14 кеглем.

При перенесенні частини таблиці на ту ж або інші сторінки назву поміщають тільки над першою частиною таблиці, при цьому в кожній частині таблиці повторюють її головку і боковик. Слово “Таблиця”, указують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовження таблиці” з вказівкою її номера, з правого боку не відокремлюючи додатковим інтервалом, тобто безпосередньо перед таблицею.

Якщо в кінці сторінки таблиця уривається та її продовження буде на

наступній сторінці, у першій частині таблиці нижню горизонтальну лінію, що обмежує таблицю, не проводять.

Таблицю, залежно від її розміру, поміщають під текстом, в якому вперше дано посилання на неї, або на наступній сторінці, а, при необхідності, в додатку до кваліфікаційної роботи.

Таблиці з невеликою кількістю граф допускається ділити на частини і поміщати одну частину поряд з іншою на одній сторінці, при цьому повторюють її головку.

Нумерація граф таблиці арабськими цифрами допускається в тих випадках, коли в тексті документа є посилання на них.

Графу “Номер за порядком” в таблицю включати не допускається. При необхідності нумерації показників, параметрів або інших даних порядкові номери слід указувати в першій графі таблиці безпосередньо перед їх найменуванням. Перед числовими значеннями величин та позначенням типів й тому подібне порядкові номери не проставляють.

Якщо в більшості граф таблиці приведені показники, виражені в одних і тих же одиницях фізичних величин (наприклад, у відсотках), але є графи з показниками, вираженими в інших одиницях фізичних величин, то над таблицею слід писати найменування переважаючого показника і позначення його фізичної величини. Наприклад, “Розміри в гривнях”, “Коефіцієнт у відсотках”, а в підзаголовках решти граф приводити найменування показників і позначення інших одиниць фізичних величій.

Показники з одним і тим же буквеним позначенням групують послідовно в порядку зростання індексів.

Обмежувальні слова “більш”, “не більш”, “менш”, “не менше” та ін. повинні бути поміщені в одному рядку або графі таблиці з найменуванням відповідного показника після позначення його одиниці фізичної величини, якщо вони відносяться до всього рядка або графи. При цьому після найменування показника перед обмежувальними словами ставиться кома.

За відсутності окремих даних, в таблиці слід ставити тире. Пусті колонки в таблицях не допускаються.

В інтервалі, що охоплює числа ряду, між крайніми числами ряду в таблиці допускається ставити тире.

Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел у всій графі були розташовані один під іншим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинно бути дотримано, як правило, однакова кількість десяткових знаків для всіх значень величин.

Числове значення показника проставляють на рівні останнього рядка найменування показника. Значення показника, приведені у вигляді тексту, записують на рівні першого рядка найменування показника.

За наявності в документі невеликого за об'ємом цифрового матеріалу його недоцільно оформляти таблицею, а слід давати текстом, розташовуючи цифрові дані у вигляді колонок.

б.6. Додатки оформлюють як продовження кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку

появи посилань у тексті роботи.

Якщо додатки оформлюють на окремих сторінках кваліфікаційної роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток” і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Є, І, Ї, Г, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, “Додаток А”, “Додаток Б”. Один додаток позначається як додаток А.

При оформленні додатків на окремому аркуші по середині друкують великими літерами слово “ДОДАТКИ”. Ілюстрації, таблиці, які розміщені в додатках, не нумерують, а лише дають назву цьому додатку.

Додатки повинні мати спільну з кваліфікаційною роботою наскрізну нумерацію сторінок.

7. ДОПУСК ДО ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ. ПРОТИДІЯ АКАДЕМІЧНОМУ ПЛАГІАТУ

7.1. Не пізніше ніж за два тижні до початку роботи ДЕК кваліфікаційна робота подається науковому керівнику для підготовки ним відгуку, а також направляється на рецензування та комп’ютерну перевірку на унікальність тексту.

Науковий керівник перевіряє виконану роботу й готує відгук у 5-денний термін після одержання. У відгуку наукового керівника встановлюється:

- ступінь самостійності здобувача вищої освіти при виконанні кваліфікаційної роботи;
- достовірність отриманих результатів, обґрунтованість використаних наукових методів досліджень;
- загальна оцінка виконаної кваліфікаційної роботи, відповідність якості підготовки здобувача вищої освіти вимогам освітньо-професійної програми “Політологія”;
- грамотність і стильова майстерність автора;
- інші питання, які характеризують професійні якості випускника.

7.2. Рецензія подається в письмовій формі у 3-денний термін з дня отримання рецензентом роботи. Рецензія не повинна дублювати відгук наукового керівника.

У рецензіях обов’язково слід відобразити такі моменти:

- відповідність змісту кваліфікаційної роботи заявленій темі і меті дослідження;
- повнота і докладність розв’язання завдань;
- достовірність отриманих результатів;
- практична цінність кваліфікаційної роботи та можливість реалізації запропонованих автором рекомендацій;
- недоліки кваліфікаційної роботи;

- оцінка за традиційною шкалою, на яку заслуговує кваліфікаційна робота.

7.3. Здобувач вищої освіти обов'язково ознайомлюється з відгуком і рецензією на свою кваліфікаційну роботу до публічного захисту. Негативна оцінка кваліфікаційної роботи, яка може бути висловлена в рецензії, не є підставою до недопущення її захисту.

7.4. З метою запобігання академічного плагіату всі кваліфікаційні роботи обов'язково проходять комп'ютерну перевірку на унікальність відповідно до Кодексу академічної доброчесності Національного університету “Запорізька політехніка”.

7.5. Рекомендовані показники унікальності текстів для кваліфікаційної роботи наступні:

- 100-75% – достатня унікальність, кваліфікаційна робота допускається до захисту;
- 74-50% – недостатня унікальність, кваліфікаційна робота потребує доопрацювання;
- 49% та нижче – незадовільна унікальність, кваліфікаційна робота відхиляється.

7.6. Експертна комісія кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” не має права розглядати питання про допущення кваліфікаційної роботи до публічного захисту без наявності довідки та звіту про унікальність роботи.

За результатами експертної оцінки комісія кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” може прийняти рішення про:

- недопущення кваліфікаційної роботи до публічного захисту внаслідок наявності академічного плагіату (копіювання наукової роботи іншого автора або її частини, поєднання власного та запозиченого тексту, перефразування без оформлення цитування та посилань);
- зниження оцінки кваліфікаційної роботи через неналежне оформлення цитування та посилань;
- допущення кваліфікаційної роботи до публічного захисту.

7.8. Рішення про допуск кваліфікаційної роботи до публічного захисту приймається на засіданні кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” не пізніше ніж за тиждень до початку роботи ДЕК, на якому відбувається попереднє обговорення кваліфікаційної роботи. Якщо кваліфікаційна робота не підготовлена у визначений термін, не допущена експертною комісією до захисту через наявність плагіату або за рішенням кафедри визнана як неякісна, вона не допускається до публічного захисту, а здобувач вищої освіти відраховується з університету як такий, що завершив теоретичне навчання та не атестований ДЕК.

7.9. Подання про допуск кваліфікаційна робота до публічного захисту та витяг із протоколу засідання кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” подається до деканату факультету.

7.10. Голова та члени ДЕК до проведення публічного захисту мають ознайомитися з кваліфікаційною роботою.

8. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

8.1. Попередній захист та публічний захист кваліфікаційної роботи є формою перевірки знань випускника та фактичної підготовленості його до роботи за фахом відповідно до вимог державного стандарту вищої освіти спеціальності 052 “Політологія” для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

8.2. Кваліфікаційна робота, підписана науковим керівником, надається для попереднього захисту в робочу комісію кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни”, яка складається з трьох науково-педагогічних працівників, призначених завідувачем цієї кафедри.

Після розгляду, кваліфікаційну роботу надають завідувачу кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” для остаточної перевірки і підпису.

8.3. У випадку, коли робоча комісія прийме рішення про невідповідність кваліфікаційної роботи встановленим вимогам і на цій підставі не допускає здобувача вищої освіти до публічного захисту, це питання розглядається на засіданні кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” за участі здобувача вищої освіти і наукового керівника. Протокол засідання кафедри надається в деканат юридичного факультету.

8.4. Після позитивного рішення робочої комісії, кваліфікаційну роботу направляють на рецензування спеціалісту відповідного профілю. До рецензування залучаються фахівці, які працюють у галузі політології, а також науково-педагогічні працівники інших кафедр університету, кваліфікація яких відповідає спеціальності 052 “Політологія”.

8.5. Публічний захист кваліфікаційної роботи, який проводиться на відкритому засіданні ДЕК, повинен продемонструвати відповідність рівня підготовки випускника вимогам державного стандарту вищої освіти спеціальності 052 “Політологія” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

- 8.6. Під час публічного захисту кваліфікаційної роботи в ДЕК подаються:
- кваліфікаційна робота, оформлена згідно вимог;
 - витяг з протоколу засідання кафедри “Політологія та загальноправові дисципліни” про допуск кваліфікаційної роботи до публічного захисту, у тому числі з рішенням експертної комісії щодо наявності/відсутності академічного плагіату;
 - анотація кваліфікаційної роботи обсягом 2–3 тис. символів – українською та англійською мовами;
 - письмовий відгук наукового керівника;
 - рецензія на кваліфікаційну роботу;
 - довідка про результати перевірки на унікальність.

До ДЕК можуть подаватися й інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної кваліфікаційної роботи: опубліковані наукові статті за темою кваліфікаційної роботи, тези доповідей на науково-практичних

конференціях, документи, що вказують на практичне застосування роботи тощо.

8.7. Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні ДЕК за участю не менш ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. Для публічного захисту роботи здобувач вищої освіти готує доповідь (до 10 хвилин), яка повинна відображати зміст дослідження, його мету, завдання, предмет та об'єкт; обґрунтування вибору теми, ступеня її висвітлення в науковій літературі. Основна частина доповіді присвячується викладу науково-практичних висновків і рекомендацій, результатів за матеріалами дослідження.

Як правило, публічний захист відбувається із застосуванням мультимедійної техніки, а доповідь подається у формі презентації. Після доповіді здобувача вищої освіти і його відповідей на поставлені запитання оголошуються рецензії на роботу, відгук наукового керівника.

Здобувачу вищої освіти надається можливість надати пояснення щодо зауважень та відповіді на запитання членів ДЕК.

У дискусії щодо окреслених проблем у кваліфікаційній роботі можуть брати участь усі присутні члени ДЕК, науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти, громадськість.

8.8. ДЕК на закритому засіданні обговорює результати публічного захисту і більшістю голосів виносить рішення про оцінку кваліфікаційної роботи за стобальною шкалою.

8.9. Публічний захист кваліфікаційної роботи відбувається по черзі, відповідно до графіку публічного захисту кваліфікаційних робіт.

Голова і члени ДЕК підписують протокол здобувачів вищої освіти, в яких робиться запис про результати публічного захисту кваліфікаційної роботи.

Результат оголошується після затвердження протоколу головою ДЕК.

8.10. Здобувач вищої освіти, який виконав кваліфікаційну роботу, але одержав під час публічного захисту незадовільну оцінку, відраховується з університету як такий, що закінчив теоретичний курс навчання та не атестований ДЕК. Таким здобувачам вищої освіти надається право повторного публічного захисту кваліфікаційної роботи протягом трьох років. Кафедра визначає тему кваліфікаційної роботи (залишає стару або її змінює) і наукового керівника (залишає того ж або призначає нового).

8.11. Кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти розміщуються в репозитарії університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про затвердження національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text>.
3. ДСТУ 3008-95“Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення”. Державний стандарт України від 01.01.96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001217-96#Text>
4. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила. URL: http://library.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/7.1-2006_Ukr.pdf
5. ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила.
6. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.
7. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила.
8. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 052 “Політологія” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України 10.07.2020 р. № 911. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/052-Politologhiya-bakalavr.28.07-1.pdf>
9. Положення про організацію освітнього процесу в НУ “Запорізька політехніка”. URL: https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N405_vid_11.10.24.pdf
10. Кодекс академічної доброчесності НУ “Запорізька політехніка”. URL: https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N253_vid_29.06.21.pdf
11. Положення про перевірку в НУ “Запорізька політехніка” кваліфікаційних робіт (дипломних робіт/проектів) здобувачів вищої освіти на наявність ознак академічного плагіату. URL: https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N42_vid_03.02.22.pdf
12. Освітньо-професійна програма “Політологія” підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 052 “Політологія”. URL: <https://zp.edu.ua/kafedra-politologiyi-ta-zagalnopravovykh-dystsyplin>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок заяви про затвердження теми кваліфікаційної роботи

Завідувачу кафедри
«Політологія та загальноправові
дисципліни»
Національного університету
«Запорізька політехніка»,
доктору юридичних наук, професору
Юрію КИРИЧЕНКО
здобувача вищої освіти групи

(шифр групи)

(прізвище та ім'я)

Заява

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи з наступним формулюванням _____

(назва теми кваліфікаційної роботи)

та призначити наукового керівника _____

(прізвище та ім'я, посада, науковий ступінь, вчене звання)

(дата)

(підпис здобувача вищої освіти)

Додаток Б**Зразок оформлення титульного аркушу**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Юридичний факультет

Кафедра «Політологія та загальноправові дисципліни»

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

на тему _____
(назва теми)

Виконав: здобувач вищої освіти ____ курсу,
групи _____

Спеціальності _____
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник _____
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент _____
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Додаток В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет _____

Кафедра _____

Ступінь вищої освіти _____

Спеціальність _____

(код і найменування)

Освітня програма (спеціалізація) _____

(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

науковий керівник роботи _____

(науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

затверджені наказом закладу вищої освіти від « ____ » _____ 20__ року

№ _____

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Додаток Г

Приклад оформлення реферату

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційної робота містить: 90 сторінок, 3 додатка, список використаних джерел – 7 сторінок (75 найменувань).

Актуальність теми дослідження. Суспільно-політичне життя України постає дуже динамічним, і ця динаміка супроводжується значними змінами у взаємовідносинах людини з державою, владою, політикою, переоцінкою суспільних цінностей та ідеалів. У таких умовах політичні орієнтації громадян зазнають серйозних перетворень і потребують пильної уваги науковців.

Метою дослідження є виявлення особливостей політико-ідеологічних орієнтацій в суспільній свідомості.

Об'єктом дослідження є політичні уявлення в масовій свідомості.

Предметом дослідження є регіональні особливості політико-ідеологічних орієнтацій в суспільній свідомості (на прикладі Запорізької області).

Методи дослідження: Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові методи пізнання соціальних явищ і процесів (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація) та соціологічні методи отримання емпіричних даних (контент-аналіз, експертне опитування, масове соціологічне опитування).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в політологічному дискурсі виявленні джерела нестабільності політичних систем, основні механізми дестабілізації політичних систем перехідного типу та їх динаміки в умовах дисфункцій та криз. Новизна наукового підходу дістала прояву у вирішенні низки наукових завдань.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки мають цінність для подальшого дослідження політико-ідеологічних орієнтацій на регіональному рівні. Отримані результати можуть бути застосовані для розроблення механізмів формування політико-ідеологічних орієнтацій в сучасному українському суспільстві відповідно локальних і глобальних викликів.

Додаток Д

Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ	8
1.1. Назва підрозділу	8
1.2. Назва підрозділу	17
1.3. Назва підрозділу	28
РОЗДІЛ 2. НАЗВА РОЗДІЛУ	36
2.1. Назва підрозділу	36
2.2. Назва підрозділу	45
2.3. Назва підрозділу	45
РОЗДІЛ 3. НАЗВА РОЗДІЛУ	56
3.1. Назва підрозділу	56
3.2. Назва підрозділу	65
3.3. Назва підрозділу	75
ВИСНОВКИ	86
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	88
ДОДАТКИ.....	90

Додаток Е

Національний університет «Запорізька політехніка»

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється здобувач вищої освіти _____ до захисту
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)
кваліфікаційної роботи за освітнім ступенем _____
(бакалавр, магістр)
спеціальністю (спеціалізацією) _____,
(код і найменування спеціальності(спеціалізації))
освітньою програмою _____,
(назва освітньої програми)

на тему _____

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____

(підпис)

(Ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті _____
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали здобувача вищої освіти)

_____ з 20__ року до 20__ року повністю
виконав навчальний план за спеціальністю (освітньою програмою)

за 100-бальною шкалою _____

Секретар факультету _____
(підпис) (Ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

Висновок наукового керівника кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____

Науковий керівник роботи _____
(підпис) (Ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

« _____ » _____ 20__ року.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційну роботу розглянуто.

Здобувач вищої освіти _____

(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

допускається до захисту кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____

(найменування кафедри)

(підпис)

(Ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

« _____ » _____ 20__ року.

Додаток Є

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу

вказати тему кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти _____

Спеціальність _____

(код, найменування спеціальності)

Обсяг роботи _____

Кількість аркушів креслень _____

Кількість сторінок пояснювальної записки _____

а) короткий зміст роботи та прийнятих рішень _____

б) висновок про відповідність роботи завданню _____

в) характеристика виконання кожного розділу кваліфікаційної роботи, рівень відповідності останнім досягненням науки та техніки і передовим методам роботи

г) негативні особливості виконання роботи _____

д) позитивні особливості _____

е) оцінка графічного оформлення та пояснювальної записки до роботи

є) відгук про роботу загалом _____

ж) інші зауваження _____

з) оцінка роботи _____

Рецензію склав _____
(посада, місце роботи, прізвище, ім'я, по батькові) _____ (підпис)

« _____ » _____ 20 _____

Додаток Ж

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу
здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 052 “Політологія”

(ППЗ здобувача)

на тему: «**НАЗВА ТЕМИ**»

Кваліфікаційна робота підготовлена на актуальну сьогодні тему «Політико-ідеологічні орієнтації в суспільній свідомості: регіональний аспект». Дана тема є важливою і актуальною з ряду причин. Громадянське суспільство як підсистема соціальної сфери представляє собою мережу різноманітних форм асоціативного життя, волевиявлення й формування громадської думки, забезпечених певною інфраструктурою й автономних стосовно держави, в якій домінують громадянські цінності та спілкування на засадах довіри і солідарності. На сьогодні актуалізується питання щодо виділення інноваційних механізмів формування громадських об'єднань як інституціонального змісту розвинутої системи громадянського суспільства через виявлення основних груп проблем існуючих в Україні громадських організацій..

Кваліфікаційна робота складається з двох розділів, вступу, висновків та переліку посилань. Після кожного розділу містяться чіткі висновки. Оформлення роботи відповідає державним стандартам.

Автор достатньо обґрунтував вибір об'єкту, предмету і мети дослідження. При дослідженні застосовувалися методи наукового дослідження: метод аналізу і синтезу джерел, представлених у переліку посилань цієї роботи, нормативно-правової документації, метод аналізу документів і архівів. Матеріал оброблявся статистичним методом, також застосовувалися методи збору емпіричних даних: спостереження для вивчення досвіду суспільних явищ по здійсненню інноваційної діяльності.

Кваліфікаційна робота супроводжується схемами, таблицями, графіками, і відповідає встановленим вимогам. Автором опрацьована достатня кількість спеціальної зарубіжної і вітчизняної літератури, у т.ч. законодавча база.

Розробка теми проведена досить глибоко і кваліфіковано, має практичне значення і засвідчує високий рівень підготовки для роботи за фахом.

Науковий керівник роботи

(посада)

Ім'я та Прізвище

Додаток 3
Приклади оформлення бібліографічного опису
в списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: один автор	1. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.): монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 600 с. 2. Вагіна О. М. Політична етика: навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади: монографія. Харків: Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 3. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси: конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах: навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності: монографія. Харків: ХНПУ, 2015. 338 с.
Чотири і більше авторів	1. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 360 с. 2. Основи охорони праці: підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія: навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ: ЦУЛ, 2016. 232 с.
Без автора	1. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ: ЦУЛ, 2016. 320 с. 2. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні: монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2017. 172 с. 3. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса:

	ОНУ, 2015. 306 с.
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ: САМ, 2016. Т. 17. 712 с. МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>2. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Деякі питання стипендіального забезпечення: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки: Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–</p>

	141.
Архівні документи	Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.
Патенти	Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Історико-правова спадщина України: кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів: Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні показники	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності: бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш: біобібліогр. показч. / уклад. В. Савчин. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).
Електронні ресурси	1. Влада очима історії: фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі Бібліотечний вісник. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 26.09.2017).